

Aalborg Universitet

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Om menneskerettens indflydelse på offentlige myndigheders erstatningsansvar i børnesager - set fra et dansk perspektiv

Hartoft, Hanne

Published in:
Fra barnerett til barns rettigheder

Publication date:
2024

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Hartoft, H. (2024). Om menneskerettens indflydelse på offentlige myndigheders erstatningsansvar i børnesager - set fra et dansk perspektiv. I A. Hellum, J. Köhler-olsen, E. Gording Stang, & K. Ketcher (red.), *Fra barnerett til barns rettigheder: *Festskrift til Kirsten sandberg 70 år* (1 udg.). Gyldendal Akademisk.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal -

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Om menneskerettens indflydelse på myndighedernes erstatningsansvar i børnesager – set fra et dansk perspektiv

*Hanne Hartoft*¹

1 INDLEDNING

Med sit professionelle arbejde og vindende væsen indgyder Kirsten Sandberg til respekt ikke mindst for sin indsats i internationalt samarbejde. Det har været til stor glæde for mig, at Kirsten som opfølgning på Barnrettskonferencen i Tromsø i 2013 tog initiativ til at starte Nordisk Nettverk av Barnerettsforskere, som holdt første møde i Oslo i november 2017. Dette initiativ har genereret konstruktive samarbejder blandt nordiske kolleger og spændende konferencer. Med tanke på Kirstens engagement i børns menneskerettigheder ligger det lige for at tage menneskerettens betydning for børneretten op – set fra et dansk perspektiv.

Der rejses i stigende omfang erstatningskrav mod myndighederne for brud på menneskerettighederne. Indtil videre er der i dansk ret på børneområdet domme, som vedrører krænkelse af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention artikel 3 og 8. Sagerne vedrører tilsidesættelse af myndighedernes handlepligt inden for det sociale børneområde, manglende indgriben over for mobning og tilsidesættelse af omsorgspligten under institutionsophold. Det er min forventning, at flere sagstyper vil komme til inden for artikel 3 og 8, og at der også vil komme afgørelser vedrørende artikel 2. På den baggrund er formålet med dette kapitel at belyse, hvor dansk erstatningsret står, og hvilke tendenser der tegner sig, herunder at pege på områder, der udfordrer menneskerettighederne, og som kan tænkes at give anledning til nye typer af erstatningssager. Det er dansk ret, som er udgangspunktet for analysen. Der afgrænses til at omtale sager, der involverer børn og unge.

---

1 Lektor, ph.d., Aalborg Universitet.

Teksten er struktureret således, at der indledningsvist redegøres for den overordnede retlige ramme i sager, hvor myndighederne har tilsidesat handlepligten, jf. artikel 3 (pkt. 2.0), og for ansvarsnormen (pkt. 3.0) i disse sager. Dette følges op af betragtninger om forældelse (pkt. 4.0). Dernæst omtales (i pkt. 5.0) en sag om mulig krænkelse af artikel 8. Dette leder frem til refleksioner (i pkt. 6.0) over andre sagstyper, som kan forventes at give anledning til erstatningssager, og til sidst afrundes der (i pkt. 7.0).

2 DEN RETLIGE RAMME I SAGER OM MYNDIGHEDSSVIGT PÅ BØRNEOMRÅDET

2.1 *Det erstatningsretlige udgangspunkt*

Dansk erstatningsret er delvist ulovreguleret og bygger i vidt omfang på grundsætninger. Som udgangspunkt kan der ifaldes erstatning, når myndigheden har begået en ansvarspådragende handling, der er lidt et økonomisk tab, der er årsagsforbindelse mellem fejlen og tabet, tabet er adækvat, og der ikke foreligger egen skyld hos skadelidte, samt når den skadedes interesse er værnet af erstatningsreglerne.² Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (EMRK) er inkorporeret ved lov i dansk ret,³ og erstatningsretten udvikles i lyset heraf. I den sammenhæng spiller bestemmelser i FN's børnekonvention en rolle, da Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol (EMD) inddrager disse som fortolkningsbidrag til bestemmelserne i EMRK.⁴ EMRK stiller jf. artikel 13 krav om effektive retsmidler, og krænkelse af menneskerettigheder skal kompenseres jf. artikel 41. På det sociale børneområde er der regler i barnets lov,⁵ som pålægger kommunen at føre tilsyn med de forhold, hvorunder alle børn lever.⁶

2.2 *Ansvarssubjektet*

Det har i dansk ret været diskuteret, hvem der er ansvarssubjekt i sager, hvor der foreligger krænkelse af EMRK. Ifølge ordlyden i EMRK artikel 1 er staten den forpligtede, og Isager

---

2 Jon Andersen, *Socialforvaltningsret*, 8. udg., Djøf Forlag 2022, s. 567.

3 Konventionen blev ratificeret i Danmark den 3. september 1953 og inkorporeret jf. lov nr. 285 af 1992, jf. senest lovbek. nr. 749 af 1998.

4 Claire Fenton-Glynn, *Children and the European Court of Human Rights*, Oxford 2021, s. 394. <https://doi.org/10.1093/oso/9780198787518.001.0001>

5 Med virkning fra 1. januar 2024 blev reglerne om socialt udsatte børn og familier overført fra service-loven, lbk 573 af 2020, til barnets lov, der tillige indeholder nye rettigheder. Se barnets lov 721 af 2023, der træder i kraft 1. januar 2024.

6 Jf. § 9 (tidligere serviceloven § 146).

m.fl. har gjort gældende,⁷ at det i børnesagerne derfor ikke kan være kommunen, hvilket definitivt afvises af Grønved Nielsen og Bloch Ehlersmen,⁸ og de afsagte domme på børneområdet er i overensstemmelse hermed.⁹

2.3 Det præjudicielle spørgsmål – sager omfattet af artikel 3

For at forholde sig til, om en sag kan danne baggrund for erstatning eller godtgørelse, må det indledningsvist afklares, om situationen på baggrund af de konkrete omstændigheder falder inden for anvendelsesområdet af EMRK artikel 3. Bestemmelsen indeholder et absolut forbud imod tortur, umenneskelig og nedværdigende behandling og straf.

Det påvirker ifølge praksis fra EMD vurderingen af statens forpligtelser til at træffe rimelige foranstaltninger, der skal sikre personer effektivt mod at blive udsat for tortur, umenneskelig eller nedværdigende behandling, at offeret er særligt sårbart – herunder er barn.¹⁰ Dette ses også af præmisserne i U 2021.2254Ø (Bornholm-sagen), hvorefter der «alt andet lige skal mindre til at anse en behandling for umenneskelig eller nedværdigende», når offeret er et barn.

Nogle situationer af fysisk integritetskrænkelse er utvivlsomt omfattet af artikel 3.¹¹ Dette gælder således seksuelle krænkelser af børn. Hvis det er ubestridt, at der foreligger seksuelle krænkelser, procederes det præjudicielle spørgsmål derfor ikke.¹²

Ved fysisk vold og mishandling skal det godtgøres, at der er længerevarende skader, eller at skaderne/svigtene er blevet begået i institutionssammenhæng, eller at der er tale om situationer, der har påført offeret en følelse af frygt, angst og underlegenhed.¹³ Staten har også pligt til at beskytte børn mod forældres revselse.¹⁴

7 Helle Isager, Nicolaj Sivan Holst og Caroline Adolphsen, «Myndighedsansvar for krænkelser af børn», *Juristen*, nr. 2, 2018, s. 54 ff.

8 Rasmus Grønved Nielsen og Andreas Bloch Ehlersmen, «Mere om ansvar for menneskerettighedsbrud», *Juristen*, nr. 3, 2018, s. 111–115 (s. 114 f).

9 Jf. U2017.3272Ø (Slagelse-sagen) og U2018.2013 (Esbjerg-sagen).

10 Se *Z. m.fl. mod Storbritannien* (app. nr. 29392/95) 10. maj 2001, pr. 73, med henvisning. Se også Claire Fenton-Glynn 2021, s. 11.

11 Jon Fridrik Kjølbro, *Den Europæiske Menneskerettighedskonvention*, 6. udg., Djøf Forlag 2023, s. 352.

12 Dette var f.eks. tilfældet i U2018.3631ØL (Kalundborg-sagen) og i U2017.3272Ø (Slagelse-sagen) samt U2018.2013 (Esbjerg-sagen), hvor børnene havde været udsat for vold og seksuelle krænkelser.

13 *Tyrer mod Storbritannien* (app. no. 5856/72) 25. april 1978. Se også Claire Fenton-Glynn 2021, s. 12–29.

14 *Ibid.* s. 16–18, og *A mod Storbritannien* [GC] (app. no 3455/05) 19. februar 2009, og Kjølbro 2023, s. 349.

I den såkaldte Bornholm-sag (U2021.2254Ø) rejste en pige som voksen krav mod kommunen for manglende iværksættelse af anbringelse. Sagen drejede sig om en pige i alderen 12–16 år, der ikke blev tvangsanbragt, samtidig med at hendes yngre bror blev det. Der var ikke enighed imellem parterne om, hvorvidt den behandling, som pigen blev udsat for i sit hjem, kunne karakteriseres som umenneskelig eller nedværdigende i artikel 3's forstand. Pigen havde ikke været udsat for vold eller seksuelle overgreb. Der var derimod tale om, at forholdene i hjemmet var usle.¹⁵

Landsretten fandt, at artikel 3 var krænkert, og lagde navnlig vægt på, at familiens bolig i perioder var uden opvarmning og møblering, og at der herskede særdeles uhygiejniske forhold som følge af et betydeligt husdyrhold med dyreafføring på gulvene. Endvidere, at pigen som 13-årig havde udviklet et misbrug af hash og alkohol, og at familien i perioder havde manglet mad, således at børnene var henvist til at tigge eller stjæle. Landsretten fandt, at hun levede under omstændigheder, der påførte hende intens fysisk eller psykisk lidelse og hos hende medførte en følelse af frygt, angst eller mindreværd, som var egnet til at ydmyge eller nedbryde hende.

Ikke enhver krænkelse er med baggrund i bestemmelsens ordlyd omfattet af artikel 3 – det kræver en krænkelse af en vis intensitet, mens mindre alvorlige handlinger eventuelt kan henføres til artikel 8 om ret til respekt for privatliv, familieliv, hjem og korrespondance.¹⁶

3 ANSVARNORMEN

3.1 Objektivt ansvar

På børneområdet har det givet anledning til diskussion, hvilken ansvarsnorm der gør sig gældende i tilfælde af offentlige myndigheders svigt.¹⁷ Svaret skal i første omgang findes i afgørelser uden for børneområdet. Det er således fastslået af Højesteret, at det ikke er tilstrækkeligt til at have et effektivt retsmiddel efter EMRK artikel 13 at gøre kompensation

15 Retten henviste vedrørende fortolkningen af umenneskelig behandling bl.a. til *Pretty mod Storbritannien* (app. no. 2346/02) 29. april 2002, pr. 52, og vedrørende nedværdigende behandling til *Kudla mod Polen* (app. no. 30210/96) 26. oktober 2000, pr. 92.

16 Claire Fenton-Glynn 2021, s. 11.

17 Helle Isager, Nicolaj Sivan Holst og Caroline Adolphsen 2018, s. 54 (s. 55–56); Hanne Hartoft, «Den kommunale tilsynspligt med børn og unge og det erstatningsretlige ansvar i tilfælde af myndigheds-svigt», *Juristen*, nr. 3, 2018, s. 77–87; Nielsen og Bloch Ehlers 2018, s. 114–15; og Helle Isager, Nicolaj Sivan Holst og Caroline Adolphsen, «Nogle bemærkninger om kommuners erstatningsansvar i lyset af U2018.2013H», *Juristen*, nr. 5–6, 2018, s. 179–181, samt Rasmus Grønved Nielsen, «Menneskerettigheder og erstatningsret», *Juristen*, 2022, s. 217; Aleksander Lind, «Kommuners ansvar for umenneskelig eller vanærende behandling efter EMRK art. 3». <https://kammeradvokaten.dk/publikationer/kommuners-ansvar-for-umenneskelig-eller-vanaerende-behandling-efter-emrk-art-3> (besøgt den 10.08.23).

betinget af, at en offentlig myndighed har begået fejl eller forsømmelser. Med andre ord gælder culpaparglen ikke.¹⁸ Det er konstateringen af en retlighedskrænkelser i sig selv (dvs. på objektivi grundlag), der konstituerer et ansvargrundlag. For at leve op til princippet om effektive retsmidler jf. EMRK artikel 13, når der er sket en konventionskrænkelser, skal der som udgangspunkt betales kompensation.¹⁹ Der kan dog være situationer, hvor der nok er sket en menneskerettighedskrænkelser, men ikke skal fastsættes en pengekompensation.²⁰

3.2 Sager omfattet af artikel 3 – ansvargrundlaget

På børneområdet er den ledende danske dom U2017.3272Ø (Slagelse-sagen), som bygger på det ovenfor omtalte objektive ansvar. Dommen omhandler tre søskende, som primo 1999 (hvor de var 5, 6 og 7 år) blev anbragt i en plejefamilie (der efterfølgende blev omdannet til et opholdssted). Under anbringelsen modtog myndighederne en række underretninger vedrørende mistrovisel og vold over for børnene, som førte til, at den ene søster blev flyttet (men først efter 3 års ophold), og først efter 6 års ophold blev de to andre børn også flyttet. Det viste sig, at imens børnene var anbragt, blev de udsat for vold, blufærdighedskrænkelser og seksuelle overgreb. Dette blev den mandlige plejefar (bostedsleder) dømt for i 2009. Kommunens ansvarspådragende handlinger kommer til udtryk ved manglende systematik i forhold til håndteringen af de modtagne underretninger.

Når det vurderes, om der foreligger en fejl eller forsømmelse, spiller den nationale lovgivning en rolle ved f.eks. at fastsætte en kommunal tilsynspligt med alle børn. Om ansvargrundlaget hedder det i præmisserne: «Ved bedømmelsen af kommunens ansvar må der henses til reglerne i den dagældende servicelov, men det er ikke en forudsætning for det offentlige selvstændige ansvar for tilsidesættelse af handlepligten, at der er handlet i strid med national lovgivning. Det følger af Menneskerettighedsdomstolens praksis, at national ret så vidt muligt skal fortolkes i overensstemmelse med Menneskerettighedsdomstolens praksis, og at der som følge af en konventionskrænkelser ydes godtgørelse for ikke økonomisk skade, jf. princippet i erstatningsansvarslovens § 26 [som vedrører tortgodtgørelse].» På tilsvarende vis fremgår det af den såkaldte «Bornholm-sag» (U21.2254Ø), at tilsidesættelse af handlepligten efter artikel 3 indebærer «en selvstændig krænkelser af konventionen».

18 Anderledes, Andersen, Socialforvaltningsret, 2022, s. 568.]

19 Den ledende dom er U2017.2929H (sag om meldepligt), uanset at dommen konkret når til, at der ikke skal betales godtgørelse. Dommen omhandler spørgsmålet om, hvorvidt en borger skulle have kompensation for ulovlig (uproportional) meldepligt i udrejsecenter. Dommen er fyldigt gennemgået i artiklen ovenfor.

20 Jf. U2017.2929H, hvor det var tilstrækkeligt, at myndighederne ændrede på vilkårene om meldepligt.

Der er således ansvar på objektivt grundlag, og det kan ikke føre til anden vurdering, at Landsretten i U2022.2084V (Kolding-sagen) anfører, at spørgsmålet er, om kommunen har handlet «culpøst eller har krænket A's rettigheder efter artikel 3 i EMRK». Dette hænger sammen med, at spørgsmålet om culpøs handling i denne sag relaterer sig til, om kommunen har tilsidesat sin handlepligt, i medfør af artikel 3, og ikke relaterer sig til spørgsmålet om, hvorvidt kommunen ifalder erstatningsansvar.

3.2.1 Handlepligten

Spørgsmålet, om der foreligger en kompensationsberettigende situation, er i de sager, der omtales i nærværende sammenhæng, typisk et spørgsmål om, hvorvidt der foreligger en eller flere *undladelser* fra myndighedernes side, som har en sådan karakter, at der foreligger en konventionskrænkelse. Som udgangspunkt pålægger artikel 3 myndigheden en *negativ* forpligtelse til *ikke* at udøve tortur m.m., og udgangspunktet er, at myndigheden ikke ifalder ansvar for handlinger foretaget af private individer. Staten kan dog ifalde ansvar i anledning af privates handlinger, hvis staten formelt eller stiltiende godkender handlinger, hvorved private krænker andre privates rettigheder i henhold til konventionen.²¹ Der er således også en *positiv* forpligtelse i medfør af artikel 3 til at beskytte individet imod overgreb. Denne pligt gælder navnlig børn og andre sårbare personer.²² Særlige tilknytningsmomenter (slægtskab, værgeløshed, forældres tilsynspligt, varetægtsforhold som pasning, institutionsophold, skole, feriekoloni, sportsaktivitet m.m.) kan statuere en omsorgspligt. Slagelse-sagens præmisser tager afsæt i, at der må indfortolkes en *positiv handlepligt* for at beskytte børnene mod overgreb – i yderste konsekvens ved en tvangsanbringelse uden for hjemmet, når myndighederne vidste eller burde vide, at børn lever under forhold, der er ydmygende eller nedværdigende.²³ Så meget desto mere har myndighederne en forpligtelse til at beskytte børnene mod overgreb, mens de er i kommunens varetægt, hvilket i sagens natur er tilfældet, mens de er anbragt uden for hjemmet af sociale årsager.

Som det anføres af Andersen, kan hverken Bornholm-sagen eller Slagelse-sagen ses som et udtryk for overvejelser af, om der var tilstrækkelige ressourcer, idet det afgørende er, at kommunens handlemåde «faldt klart under det tilstrækkelige serviceniveau».²⁴

21 Jf. Kjølbros 2023, s. 41 og s. 351.

22 Jf. *ibid.* og sagen *O'Keefe mod Irland* (app. no. 35810/09) 28. januar 2014, pr. 144.

23 *Z. m.fl. mod UK* (no. 29392/95) 10. maj 2001 og *E. m.fl. mod UK* (no. 33218/96) 26. november 2002.

24 Jf. Andersen, 2022, s. 579.

3.2.2 Myndighedens delegation af opgaver til private

I Slagelse-sagen bestred kommunen erstatningsansvaret, bl.a. med henvisning til, at de havde haft en privat organisation til at føre tilsyn under anbringelsen. I dansk ret er det ikke fuldt afklaret, hvorvidt staten kan hæfte for konventionskrænkelser begået af private over for private – den såkaldte horisontale virkning af konventionen (også kaldet dritt-wirkung).²⁵ Det kan dog med sikkerhed slås fast, at myndigheden ikke kan frigøre sig for ansvar ved at uddelegere opgaver til private. Dette omtales som, at der kan flyde en «indirekte horisontal effekt» af statens positive forpligtelser, hvor staten så at sige kan «hæfte» for en rettighedskrænkelse begået af en privat, såfremt den ikke har gjort tilstrækkeligt for at forebygge eller gribe ind over for krænkelsen.²⁶ I Slagelse-sagen kontrollerede kommunen ikke, at den organisation (Pro), der i praksis skulle udføre tilsynet, rent faktisk gjorde dette, hvilket betød, at organisationen i realiteten indrapporterede plejefamiliens synspunkter til kommunen og ikke foretog selvstændige observationer m.m.

3.2.3 Vidste eller burde vide

Spørgsmålet om handlepligtens indtræden og vurderingen af, om kommunen vidste eller burde have indset, at der var risiko for, at børn ville blive udsat for overgreb, har været behandlet i flere sager. Der skal være en «real and immediate» risiko.²⁷ Således ses dette f.eks. i Slagelse-sagen, Bornholm-sagen og i U2018.3631Ø (Kalundborg-sagen), hvor kommunen ifalder erstatningsansvar, da landsretten i alle sager vurderede, at kommunen var bekendt med risikoen for, at børnene/barnet ville blive udsat for seksuelle overgreb, uden at kommunen iværksatte nødvendige foranstaltninger.

I Kalundborg-sagen fik kommunen orientering om, at en 8-årig pige havde fortalt til sin genbo, at hun blev udsat for seksuelle overgreb af sin stedfar. En skolepsykolog og en ansat i kommunen, som observerede pigen samme dag, konkluderede, at pigen højst sandsynligt havde været udsat for grænseoverskridende handlinger. Pigens mor sagde hertil, at pigen var «fuld af løgn». Pigen og moren gentog på et møde nogle dage senere hver især deres standpunkter, og pigen slog i bordet og sagde «det er altså rigtigt mor». Pigen forblev boende i hjemmet. I en straffedom afsagt 20 år senere blev rigtigheden af pigens udsagn bekræftet. I den efterfølgende anlagte erstatningssag mod kommunen vurderede Landsretten, at kommunen burde have truffet de nødvendige foranstaltninger for at beskytte pigen mod seksuelle overgreb, f.eks. i form af en undersøgelse ved anbringelse på institution.

²⁵ Jf. Grønved Nielsen 2022, s. 217.

²⁶ Jf. *ibid.*

²⁷ Jf. Kjølbro, 2023, s. 352.

Resultatet blev anderledes i den såkaldte Esbjerg-sag (U2018.2013), hvor der ikke blev tilkendt kompensation. Sagen drejede sig om, hvorvidt en kommune var ansvarlig over for nogle børn, der som legekammerater kom i et hjem, hvor det viste sig, at de blev krænket af faren i hjemmet. Kommunen havde modtaget adskillige alvorlige underretninger angående familiens egne børn, som de ikke reagerede rettidigt på, men underretninger, som kunne tyde på, at familiens egne børn blev udsat for seksuelle krænkelser, blev faktisk politianmeldt. Efterforskningen førte dog ikke til, at nogen sag blev rejst. Først efter adskillige år kom det frem, at faren havde krænket nogle af legekammeraterne seksuelt, hvilket førte til domfældelse i en straffesag. Synspunktet i erstatningssagen var, at kommunen, ved at have tilsidesat forpligtelsen til at reagere rettidigt på underretningerne vedrørende familiens egne børn, havde tilsidesat handleforpligtelsen i medfør af artikel 3 over for legekammeraterne, idet en effektiv indsats måtte antages at have forhindret, at der var sket overgreb over for legekammeraterne. Det afgørende for, at der ikke blev tilkendt godtgørelse, var, at sagsøgerne ikke kunne løfte bevisbyrden for, at kommunen vidste eller burde vide, at der var risiko for, at legekammerater, som kom i hjemmet, blev udsat for overgreb fra faderens side.

Heller ikke i U2022.2084V (Kolding-sagen) ifaldt kommunen ansvar, fordi kommunen ikke havde tilstrækkelig anledning til at nære mistanke om, at pigen ville blive udsat for overgreb, efter at hun blev hjemgivet.

4 FORÆLDELSE

Det var skelsættende ved Slagelse-dommen, at selvom godtgørelseskravet efter de danske regler var forældet, så blev kravet ikke afskåret. De danske forældelsesregler blev af retten vurderet til at være *uproportionale*, fordi reglerne betød, at børn (som nu var blevet voksne) blev afskåret fra at gøre erstatningskrav gældende – og man kunne ikke forvente, at børn kendte til reglerne om kommunalt tilsyn, som svigtede, og at de skulle have reageret med sagsanlæg for at kunne gøre et kompensationskrav gældende. Dommen førte til, at lovgiver (Folketinget) med virkning pr. 1. april 2018²⁸ vedtog at ophæve de civilretlige forældelsesregler med tilbagevirkende kraft i sager over for offentlige myndigheder. Forældelsesreglen indeholder nu i § 1, stk. 5, en regel, hvorefter «Fordringer på erstatning eller godtgørelse, som udspringer af, at en forvaltningsmyndighed, jf. forvaltningslovens § 1, stk. 1 og 2, har tilsidesat lovbestemte forpligtelser over for en person under 18 år i forbindelse med overgreb begået over for denne, forældes ikke».

---

28 Jf. lov nr. 140 af 28. februar 2018.

5 ANDRE SAGSTYPER OG PROBLEMATIKKER

5.1 Særligt fokus på søskende

Praksis fra EMD har bidraget til at fastslå, at danske myndigheder på objektivt grundlag kan ifalde ansvar for tilsidesættelse af handlepligten over for omsorgssvigtede børn og unge. Lovgiver har taget dette til efterretning, og bl.a. har Bornholm-sagen ført til, at der i barnets lov er indført en regel om, at når et barn anbringes på grund af omsorgssvigt, vold eller overgreb, skal forvaltningen som hovedregel iværksætte en børnefaglig undersøgelse over for andre søskende under 15 år,²⁹ og hvis forvaltningen ikke indstiller, at andre søskende under 15 år bliver anbragt, skal dette begrundes over for børne- og ungeudvalget.³⁰

De ovenfor nævnte sager vedrører kommunens generelle tilsynspligt med børn og den skærpede pligt, der følger af, at børn er taget under omsorg og anbragt uden for hjemmet. Som nævnt i indledningen må det forventes, at området for sager, hvor der fremsættes krav om erstatning med baggrund i myndighedernes svigtende beskyttelse over for børn og unge, vil blive udvidet. Dette er allerede set i U2023.2092Ø, der omtales i det følgende.

5.2 Sager omfattet af artikel 8 – mobning – handlepligt

Statens positive pligt til at sikre effektiv beskyttelse af børn gælder i skoler og institutioner og navnlig for små børn.³¹ F.eks. skal staten beskytte børns helbred og velbefindende.³² Heri ligger også, at staten kan have positiv pligt til at beskytte personer, der udsættes for vold m.v. fra andre private.³³ Krav, der falder under intensitetsgrænsen i artikel 3, kan eventuelt være beskyttet af retten til respekt for privatliv, jf. artikel 8. I dansk ret har retten behandlet en sag angående en skoles (kommunens) eventuelle erstatningsansvar for ikke at have grebet rettidigt ind over for mobning eller lignende, som et barn var udsat for i skolen. Sagen U2023-2092Ø (Mobbe-sagen) førte til frifindelse af kommunen, for så vidt angår erstatningskravet. Sagen er dog interessant, bl.a. fordi retten forholder sig til afgrænsningen mellem krænkelse omfattet af artikel 3 og artikel 8. Det fremgår af præmisserne, at vurderingen af, om artikel 3 er realiseret, beror på «den enkelte sags omstændigheder, hvorunder der i visse tilfælde skal tages hensyn til offerets alder». I den pågældende sag

29 Jf. barnets lov § 21, stk. 2 og stk. 3.

30 Jf. barnets lov § 51, stk. 3 og stk. 4.

31 Jf. Kjølbros 2023, s. 361 og *O'Keefe mod Irland*.

32 Ibid.

33 Ibid. og *Dordevic mod Kroatien* (app. no. 41526/10) 24. juli 2012, der omhandler en handicappet dreng, der gennem lang tid blev chikaneret og udsat for verbale og fysiske overgreb begået af børn i nabolaget og fra en lokal skole.

var pigen 5–6 år. Pigen blev flere gange udsat for skub, slag og spark af forskellige drenge fra klassen. Endvidere var der en episode- hvor nogle drenge skød med bolde efter hende. Landsretten vurderer, med henvisning til praksis om «intens fysisk eller psykisk lidelse hos offeret» og «følelse af frygt, angst eller mindreværd, som var egnet til at ydmyge eller nedbryde vedkommende», at behandlingen ikke overskrider den minimumstærskel, som gælder for artikel 3-situationer. Spørgsmålet blev derfor, om artikel 8, der bl.a. omfatter retten til respekt for privatliv, var krænket. Privatliv er et bredt og ikke klart afgrænset begreb i EMRK's forstand, men omfatter bl.a. forskellige integritetskrænkelser. Uanset at pigen, efter at hun skiftede skole, kun gik til krisepsykolog i et begrænset omfang, fandt Landsretten, at de nævnte handlinger med slag, skub, spark og boldkast udgjorde en integritetskrænkelse af tilstrækkelig grov karakter over for pigen til, at artikel 8 var realiseret.

I den forbindelse blev det fastslået, at der også af artikel 8 følger en handlepligt. Handlepligtens nærmere indhold omtales ikke, men retten lagde til grund, at skolen stedse havde besvaret forældrenes henvendelser, at skolen selv havde orienteret forældrene om flere af episoderne, at skolens medarbejdere efter hver episode tog hånd om pigen og tog en samtale med de involverede drenge. Der var blevet aftalt, at gårdvagterne skulle være opmærksomme på pigen, og senere blev det aftalt, at pigen måtte blive inde i frikvartererne. Skolen havde fokus på mobning i klassen og iværksatte et trivselsforløb for hele klassen. Skolen deltog i møde med forældrene. Skolen havde derfor *ikke* tilsidesat den *handlepligt*, der isoleret set følger af EMRK artikel 8.

Landsretten fastslog dog, at skolen havde krænket de nationale regler, som meget detaljeret stiller krav om, at der inden 10 dage skal udarbejdes en handlingsplan, når skolen har kendskab til adfærd, som har karakter af mobning eller lignende, og konstaterede, at der var tale om en retsstridig handling, da undervisningsmiljølovens regler i § 1c, stk. 1 og 2, om udarbejdelse af en handlingsplan ikke blev overholdt.

På den baggrund forholdt Landsretten sig til, om den adfærd, som pigen havde været udsat for, kunne begrunde tortgodtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1. Efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, er det en betingelse for godtgørelse for tort, at der foreligger en retsstridig krænkelse af en andens frihed, fred, ære eller person. Dette er i forarbejderne uddybet til at angå den pågældendes selv- og æresfølelse, dvs. vedkommendes opfattelse af eget værd og omdømme. Om vold gælder, at der kun foreligger tort, hvis volden er begået under særligt krænkende, ydmygende eller hånende omstændigheder. Landsretten finder ikke, at den adfærd, som pigen har været udsat for, var egnet til at påvirke hendes selv- og æresfølelse og dermed tilføje hende tort – uanset at det har været ubehageligt og belastende for hende.

6 TENDENSER

Genstandsfeltet for menneskerettighedskrænkelser er i dansk ret under udvikling, og jeg forventer sager også inden for nye områder i de kommende år. Jeg er bl.a. bekymret for, at lovgiver med de nye regler i barnets lov og adoptionsloven,³⁴ hvorefter der kan træffes afgørelse om tvangsanbringelse og eventuelt tvangsbortadoption af et barn 3 måneder inden fødslen, sker en krænkelse af artikel 8. Lovgiver har vurderet reglerne proportionale, men det kritiseres.³⁵ Også de danske myndigheders manglende afgørelser om kontakt mellem forældre/bedsteforældre og det bortadopterede barn bringer artikel 8 i spil. Der er endvidere sager på vej om overtrædelse af artikel 2 – i situationer, hvor anbragte børn og unge har været selvskadende og taget deres eget liv under anbringelsen. Spørgsmålet er, om myndighederne vidste eller burde vide, at der var en virkelig og nærliggende risiko for, at den pågældende ville begå selvmord, og i givet fald traf de nødvendige foranstaltninger for at imødegå risikoen.

7 AFRUNDING

Som det fremgår, har praksis fra EMD haft afgørende betydning for udviklingen af børneretten i dansk ret. Det er blevet klart, at både artikel 3 og artikel 8 indeholder en handlepligt for myndighederne i de sociale børnesager, og når barnet er i skolens varetægt, og at der er objektivt ansvar, når en krænkelse af relevant karakter har fundet sted, og myndighederne vidste eller burde vide, at det kunne ske. Der er en «bagatelgrænse», således at ikke enhver krænkelse udløser godtgørelse. Det er dog en landvinding, at barnet (eventuelt som voksen) med baggrund i nationale regler og deres fortolkning i lyset af menneskerettighederne har ret til økonomisk kompensation i de mere alvorlige sager, når myndighederne svigter. Selvom man må konstatere, at en ødelagt barndom aldrig kan erstattes.

34 Jf. barnets lov § 70 og adoptionsloven § 9, stk. 3.

35 Jf. L 93 2022–23 bem. pkt. 4.1.1.1. Kritisk, Anette Faye Jacobsen m.fl., *Tvangsadoption i et menneskeretligt perspektiv*, Institut for Menneskerettigheder 2023, s. 18. Se også Anne Mørk m.fl., «A Conflict between the Best Interests of the Child and the Right to Respect for Family Life?», *International Journal of Law, Policy and the Family*, Vol. 36, Issue 1, 2022, afsnit 7. <https://doi.org/10.1093/lawfam/ebac019>